

Persische Chrestomathie eingrichtet von Manutschehr Amirpur

Teil 7: Aus dem Maṭnawi des Moulawi

Zu Person und Werk des Dichters

Djalaloddin Moḥammad (genannt Moulawi) wurde am 30.9.1207 in Balch geboren und starb am 17.12.1273 in Konya.

Er entstammte einer alten Gelehrtenfamilie in Balch und floh mit seinem Vater 1219 vor den Mongolen nach Konya, der Hauptstadt des Rum-Seldschukischen Reiches. Sein Vater Bahāʿoddin Moḥammad Valad (genannt Bahāʿ-^oe Valad) war ein bekannter Mystiker und Prediger. Nach dem Tode des Vaters trat er seine Nachfolge als Theologielehrer an. Daher sein Ehrentitel Moulānā, "unser Herr"¹.

Er wurde von Bohāʿoddin Moḥaqeq aus Termis, einem Schüler seines Vaters, in die Mystik eingeführt. Als er im Jahre 1244 dem Wandererwisch Šams-e Tabriz "Sonne von Täbriz" begegnete, wurde er zum ekstatischen Sänger der Gottesliebe. Da sein schwärmerisches Verhältnis zu dem geliebten Freund und Lehrer den Widerwillen der Jünger erregte, verließ ihn Šams verärgert. Nach einer ersten Trennung und Rückkehr war Šams-e Tabrizi gezwungen, Konya ein zweites Mal zu verlassen und verschwand für immer. Man wußte nicht, wohin er gegangen war². Vergebens suchte ihn Moulawi; seine Sehnsucht und sein Bangen nach dem Geliebten machten ihn zum größten Dichter. Seine Gedichte tragen den Namen des Seelenfreundes, mit dem er sich ganz identifiziert hatte. Seine Lieder singt er nicht selbst, sondern der in ihm verkörperte Freund und Lehrer, der unter dem taḥallos Šams-e Tabrizi schreibt. An ekstatischer Heftigkeit auffallender Gefühle und Visionen überbieten sie alles, was je in der persischen Poesie geschrieben worden war³.

Das Hauptwerk Djalaloddins ist das Maṭnawi Ma^cnawi, wörtlich: "Das geistige Mathnawi", das Jan Rypka als *das dem Sinn aller Dinge zugekehrte*

¹ Annemarie Schimmel, *Das Mathnawi*, Basel 1994, S. 10

² Annemarie Schimmel, ebenda

³ Jan Rypka, *Iranische Literaturgeschichte*, Leipzig 1959, S. 230

Mathnawi übersetzt hat⁴. Der große persische mystische Dichter Djāmi bezeichnet *Matnawi* gar als *der Koran der persischen Zunge*.

Das *Matnawi* besteht aus sechs Büchern mit 27.000 Versen. Die Anregung zu diesem Werk, das die dichterische Gestaltung seiner sufischen Vorstellungen und Gedankengänge ist, empfing der Autor von seinem Schüler und Stellvertreter Ḥosāmoddin Čalabi, der festgestellt hatte, wie sehr die Jünger des Meisters an den mystischen Dichtungen Aṭṭārs und Sanā'is Gefallen fanden. Er riet dem Autor, ein ähnliches Werk zur Erbauung seiner Anhänger zu schaffen. Hunderte von längeren und kürzeren Geschichten, pointierte Parabeln, Anekdoten und Überlieferungen bieten neben Koranzitaten und dem Propheten zugeschriebenen Aussprüche eine Fülle von Weisheiten mystischer Prägung. Der Autor bedient sich der alten orientalischen Technik der Rahmenerzählung, wobei Geschichten ineinander verschachtelt werden⁵. Beim erzählen löst ein Wort, ein Ausdruck Assoziationen aus, denen Moulana dann folgt, und manchmal verzweigen sich die Assoziationen so wie die unendliche Gabelblattranke der Arabeske, bis der Dichter sich plötzlich erinnert, daß er die angefangene Erzählung fortführen oder beenden muß⁶.

In seinen Anschauungen lehnt sich Moulawi streng an die Lehren seiner Vorgänger an, die die höheren Grade der Gnosis, das Suchen nach dem unendlichen Reich Gottes, die ewige Liebe, die Selbstgenügsamkeit, die göttliche Einheit und das gänzliche Aufgehen in Gott predigen. Allein das Endwerden des eigenen Ichs wird bei Moulawi noch schärfer betont⁷. Alle existierenden Wesen sind Gottes Ausstrahlungen und können nur durch die Läuterungen des Herzens auf dem Wege der Demut und des Dulders zu ihrem Urquell zurückkehren. Die irdische Existenz ist nur eine Etappe auf dem Weg, den der Mensch zurückzulegen hat.

Moulana wußte natürlich, daß die aufsteigenden Stufen auf dem mystischen Pfade notwendig für die Erziehung der Seele waren, und daß aber doch jeder Schritt, jede Trennung, jedes Ankommen ausschließlich von der Gnade Gottes abhängt⁸.

Alles Geschaffene muß vergehen, um auf einer höheren Stufe aufzuerstehen. Auf der obersten Stufe schwinden dann die Unterschiede zwischen den ver-

⁴ Jan Rypka, ebenda, S. 230

⁵ Bozorg Alavi, Kindlers Literaturlexikon, 1. Auflage, Zürich, S. 6107

⁶ Annemarie Schimmel, ebenda, S. 13

⁷ Bozorg Alavi, ebenda, S. 6107

⁸ Annemarie Schimmel, *Das Mathnawi*, S. 15

schiedenen Religionen, zwischen Glauben und Unglauben, Guten und Bösen, da alle nur verschiedene Aspekte des einen Urwesens widerspiegeln. Erreichbar ist diese Vollkommenheit durch gute Taten, Opferbereitschaft, Gottesfurcht, Mäßigung und Enthaltsamkeit, durch Verzicht auf irdische Güter und Fleischesgelüste⁹.

Von *Mathnawi* liegt eine R. A. Nicholson herausgegebene kritische Edition samt Übersetzung und Kommentar (1925 - 1940) vor. Im deutschen Sprachraum existiert noch keine vollständige Übersetzung des Werkes. Teilübersetzungen sind von Hammer-Purgstall (1818), Georg Rosen (1849) und Annemarie Schimmel (1994) vorgelegt worden.

Ausgaben

Nicholson, Reynold A.: Mit englischen Übersetzungen, Anmerkungen und Kommentar, London, 1925 - 1940

Übersetzungen

Arberry, Arthur J.: *Tales from the Mathnawi*, London 1961
ders.: *More Tales from the Mathnawi*, London 1968

Rosen, Georg: *Mesnevi oder Doppelverse des Scheich Mevlana Dschalaleddin Rumi*, 1849, Hrsg. von Friedrich Rosen, München 1913.

Schimmel, Annemarie: *Das Mathnawi, ausgewählte Geschichten*, Basel 1994.

Literatur

Homāyi, Ġalāioddin: *Moulavināme, Moulavi čē miguyed*, Teheran 1984.

Zarrinkub, ⁹Abdolḥosein: *Serr-e nei, naqd va šarḥ-e taḥlilī va taḥbiqī-ye mathnawi*, 2 Bd. Teheran 1993.

ders.: *Baḥr dar kuze, naqd va tafsir-e qeṣṣehā va tamṭilāt-e mathnawi*, Teheran 1987

⁹ Bozorg Alavi, ebenda

مثنوی^۱ معنوی

حکایت نی

بشنو از نی چون حکایت می کند
 از جداییها شکایت می کند
 کز^۲ نیستان تا مرا ببریده اند^۳
 از نفیرم مرد و زن نالیده اند
 سینه خواهم^۴ شرحه شرحه از فراق
 تا بگویم شرح درد اشتیاق
 هر کسی کو^۵ دور ماند از اصل خویش
 باز جوید روزگار وصل خویش^۶
 من بهر جمعیتی نالان شدم
 جفت بد حالان و خوش حالان شدم
 هر کسی از ظن خود شد یار من
 از درون من نجست اسرار من
 سر من از ناله من دور نیست
 لیک چشم و گوش را^۷ آن نور نیست
 تن ز^۸ جان و جان زتن مستور نیست
 آتش^۹ این بانگ نای و نیست باد
 لیک کس را^۹ دید جان دستور نیست
 هر که این آتش ندارد نیست باد
 آتش عشقست کاندرا^{۱۱} نی فتاد^{۱۲}
 جوشش عشقست کاندرا می فتاد
 نی حریف هر که از یاری برید
 پرده هایش پرده های مادرید

همچو^{۱۳} نی زهری و تریاقی که دید
 همچو نی دمساز و مشتاقی که^{۱۴} دید
 نی حدیث راه پر خون می کند
 قصه های عشق مجنون می کند
 محرم این هوش جز بیهوش نیست
 مر^{۱۵} زبان را مشتری جز گوش نیست
 در غم ما روزها بیگانه شد
 روزها با سوزها همراه شد
 روزها گر^{۱۶} رفت گو رو^{۱۷} باک نیست
 تو بمان ای آنک چون پاک نیست
 هر که جز ماهی ز آبش سیر شد
 هر که بی روزیست^{۱۸} روزش دیر شد
 در نیابد^{۱۹} حال پخته هیچ خام
 پس سخن کوتاه باید والسلام

حکایت ماجرای نحوی و کشتیبان

آن یکی نحوی به کشتی در نشست
 رو به کشتیبان نمود^{۲۰} آن خود پرست
 گفت هیچ از نحو خواندی؟ گفت: لا!
 گفت نیم عمر تو شد برفنا!
 دل شکسته گشت^{۲۱} کشتیبان ز^{۲۲} تاب
 لیک آن دم گشت خائش^{۲۳} از جواب
 باد کشتی رابه گردابی فکند^{۲۴}
 گفت کشتیبان بدان^{۲۵} نحوی بلند
 هیچ دانسی^{۲۶} آشنا کردن بگو
 گفت نی^{۲۷} از من تو سبحی مجو^{۲۸}

گفت کُلِ عمرت ای نحوی فناست
 ز آنک^{۲۹} کشتی غرق این گردابهاست
 محو می باید نه نحو^{۳۰} اینجا بدان
 گر تو محوی بی خطر در آب ران^{۳۱}
 آب دریا مرده را برسر نهد^{۳۲}
 و^{۳۳} بود زنده ز دریا کی رهد؟
 چو بمردی^{۳۴} تو ز اوصاف بشر
 بحر اسرار^{۳۵} نهد بر فرق سر
 ای که خلقان را تو خر می خوانده‌ای
 این زمان چون خر برین^{۳۶} یخ مانده‌ای
 گر تو علامه زمانی در جهان
 نک^{۳۷} فنا ی این جهان بین وین^{۳۸} زمان
 مرد نحوی را از آن در دوختیم
 تا شما رانحو محو آموختیم

کبودی زدن بر شانگه صورت شیر و پشیمان شدن او بسبب زخم سوزن

این حکایت بشنو از صاحب بیان
 در طریق و عادت قزوینیان
 برتن و دست گتفها بی گزند
 از سر سوزن کبودیها زنند^{۳۹}
 سوی دلاکی بشد^{۴۰} قزوینی
 که کبودم زن بکن شیرینی
 گفت چه صورت زخم^{۴۱} ای پهلوان
 گفت بر زن صورت شیر ژیان

طالع‌م شیرست نقش شیر زن
 جهد کن رنگ کبودی سیر زن
 گفت بر چه موضعت صورت زخم
 گفت بر شانه زن آن رقم صنم
 چونک ۴۳ او سوزن فروبردن گرفت ۴۴
 درد آن در شانگه مسکن گرفت
 پهلوان درناله آمد کای ۴۵ سنی
 مرا کشتی چه صورت می زنی؟
 گفت آخر شیر فرمودی مرا ۴۶
 گفت از چه اندام کردی ابتدا ۴۷
 گفت از دمگاه آغازیده‌ام
 گفت دم بگذار ای دو دیده‌ام
 از دم و دمگاه شیرم ۴۸ دم گرفت
 دمگاه او دمگهم مُحکم گرفت
 شیر بی دم باش گو ای شیر ساز
 که ۴۹ دلم سُستی گرفت از زخمِ گاز
 جانبِ دیگر گرفت آن شخص زخم
 بی محابا بی مواسا بی زرحم
 بانگ کرد او کین ۵۰ چه اندامست ازو ۵۱
 گفت این گوشه‌ست ای مرد نکو ۵۲
 گفت تا گوشش نباشد ای حکیم
 گوش را بگذار و کوته ۵۳ کن گلیم
 جانبِ دیگر خَلِش آغاز کرد
 باز قزوینی فغان را ساز کرد
 کین سوم جانب چه اندامست نیز
 گفت اینست اِشکم شیر ای عزیز

گفت تا اشکم نباشد شیر را
 چه شکم باید^{۵۴} نگارِ سیر را
 خیره شد دلاک و بس حیران بماند
 تا بدیر انگشت در دندان بماند
 برزمین زد سوزن آن دم اوستاد
 گفت در عالم کسی را^{۵۵} این فتاد؟
 شیر بی دُم و سر و اشکم که دید؟
 این چنین شیری خدا خود نآفرید
 ای برادر صبر کن بر دردِ نیش
 تا رهی از نیشِ نفسِ گبرِ خویش
 کآن^{۵۶} گروهی که رهیدند از وجود
 چرخ و مهر و ماهشان آرد سجود
 هرک^{۵۷} مرد اندر تن او نفسِ گبر
 مرورا فرمان برد خورشید و ابر
 چون دلش آموخت شمع افروختن
 آفتاب او را نیآرد سوختن^{۵۸}
 خار جمله لطف چون گل می شود
 پیش جزوی کو^{۵۹} سوی گُل می رود
 چیست تعظیمِ خدا افراشتن
 خویشتن را خوار و خاکی داشتن
 گرهمی^{۶۰} خواهی که بفروزی^{۶۱} چو روز
 هستی همچون شبِ خود را بسوز

انکار کردن موسی علیه السلام بر مناجات شوپان ۶۲

دید موسی یک شبانی ۶۳ را براه
کو همی گفت ای گزیننده اله
تو کجائی تا شوم من چاکرت
چارقت دوزم کنم شانه سرت
جامه‌ات شویم شپشهای کشم
شیر پشست آورم ۶۴ ای محتشم
دستک بوسم بمالم پایکت
وقت خواب آید برویم ۶۵ جایکت
ای فدای تو همه بُزهای من
ای بیادت هیئی و هییهای من
این نمط بیهوده می گفت آن شبان
گفت موسی با کیست این ای فلان
گفت با آنکس که ما را آفرید
این زمین و چرخ ازو آمد پدید
گفت موسی های بس مُدبر شدی
خود مسلمان ناشده کافر شدی
این چه ژاژست و چه کفرست و فشار
پنبه ای اندر دهان خود فشار
گسند کفر تو جهان را گنده کرد
کفر تو دیبای دین را ژنده کرد
چارق و پاتابه مر لایق تراست
آفتابی را ۶۶ چنینه کی رواست ؟
گر نبندی زین سخن تو حلق را
آتشی آید بسوزد ۶۷ خلق را
آتشی گر نامدست ۶۸ این دود چیست ؟
جان سیه ۶۹ گشته روان مردود چیست ؟

گر همی دانسی که ۷۰ یزدان داورست
 ژاژ و گستاخی ترا چون باورست؟
 دوستی بی خرد خود دشمنی است
 حق تعالی زین چنین خدمت غنیست
 باکه می گویی تواین با عمّ و خال؟
 جسم و حاجت در صفات ذوالجلال؟
 شیر او نوشد که ۷۱ درنشو و نماست
 چارق او پوشد که او محتاج پاست
 ور برای بنده ش است این گفت و گو
 آنکِ حق گفت او منست و من خود او
 آنکِ گفت اَنّی مَرَضْتُ لَمْ تَعُدْ
 من شدم رنجور او تنها نشد
 آنکه بی یَسْمَع و بی یُنْصِر شدست
 در حقّ آن بنده این هم بیهدست ۷۲
 بی ادب گفتن سخن با خاصّ حق
 دل بـمیرانند سیهدارد و زرق
 گر تو مردی را بخوانی فاطمه
 گر چه یک جنسند مرد و زن همه
 قصدِ خون تو کند تا ممکن است
 گر چه خوش خو و حلیم و ساکن است
 فاطمه مدحست در حقّ زنان
 مرد را گویی بود ۷۳ زخمِ سنان
 دست و پا در حقّ ما استایش ۷۴ است
 در حقّ پاکِی حقّ آرایش است
 لَمْ يَلِدْ لَمْ يُوَلَدْ ۷۵ او را لایق است
 والد و مـولود را او خالق است

هر چه جسم آمد ولادت وصفِ اوست
 هر چه مولودست او^{۷۶} زین سوی جُوست
 ز آنکِ از کون و فسادست و مهین
 حادث است و مُحدثی خواهد یقین
 گفت ای موسی دهانم دوختی
 وز پشیمانی توجانم سوختی
 جامه را بدردید و آهی کرد و تفت
 سر نهاد اندر بیابان و برفت
 وحی آمد سوی موسی از خدا
 بنده ما را زما کردی جدا
 تو برای وصل کردن آمدی
 یا خود از بهر بریدن آمدی
 تا توانی پامنه اندر فراق
 أَبْغَضُ الْأَشْيَاءَ عِنْدِي الطَّلَاقُ^{۷۷}
 هر کسی را سیرتی بنهادهام
 هر کسی را اصطلاحی داده‌ام
 در حقِ او مدح و در حقِّ تو ذم
 در حقِّ او شهد و در حقِّ تو سم
 ما ببری از پاک و ناپاکی همه
 از گرانجانی و چالاکی همه
 من نکردم امر تا سودی کنم
 بلكِ تا بربندگان جودی کنم
 هندوان را اصطلاح هند مدح
 سیدیان را اصطلاح سند مدح
 من نگردم پاک از تسییحشان
 پاک هم ایشان شوند و دُرُفشان

ما زبان را ننگریم و قال را
 ما درون را بنگریم و حال را
 ناظرِ قلبیم اگر خاشع بود^{۷۸}
 گرچه گفت لفظ نا خاضع بود
 ز آنکِ دل جوهر بود گفتن عرض^{۷۹}
 پس طفیل آمد عرض جوهر عرض^{۸۰}
 چند ازین الفاظ و اِضمار و مَجاز
 سوز خواهم سوز با آن سوز ساز
 آتشی از عشق در جان برفروز
 سر بسر فکر و عبارت را بسوز
 موسیآداب دانان دیگرند
 سوخته جانان و روانان دیگرند
 عاشقان را هر نفس سوزیدنیست
 بر ده ویران خراج و عُشر نیست
 گر خطا گوید و را خاطی مگو
 و بر بود پُر خون شهیدان را مشو
 خون شهیدان را زآب اولیترست^{۸۱}
 این خطا از صد صواب اولیترست
 در درونِ کعبه رسم قبله نیست
 چه غم از غواص را پاچیله نیست
 تو ز سرمستان قلاوزی مجو
 جامه چاکان^{۸۲} را چه فرمایی رفو
 ملتِ عشق از همه دینها جداست
 عاشقان را^{۸۳} ملت و مذهب خداست

اختلاف کردن در چگونگی و شکل پیل

پیل اندر خانه تاریک بود
عَرَضه را آورده بودندش^{۸۴} هنود
از برای دیدنش مردم بسی
اندر آن ظلمت همی شد هر کسی
دیدنش با چشم چون ممکن نبود
اندر آن تاریکیش کف می بسود^{۸۵}
آن یکی را کف به خرطوم اوفتاد^{۸۶}
گفت همچون ناودانست این نهاد
آن یکی را دست برگوشش رسید
آن بَرُو^{۸۷} چون باد بیزن شد پدید
آن یکی را کف چو بر پایش بسود
گفت شکل پیل دیدم چون عمود
آن یکی بر پشت او بنهاد دست
گفت خود این پیل چون تختی بدُست^{۸۸}
همچنین هر یک بجزوی^{۸۹} که رسید
فهم آن می کرد هر جا می شنید
از نظر گه^{۹۰} گفتشان شد مختلف
آن یکی دالش^{۹۱} لقب داد این الف
در کف هر کس اگر شمع می بودی^{۹۲}
اختلاف از گفتشان بیرون شدی

قصه آنک دریاری بکوفت از درون گفت کیست گفت منم
گفت چون تو تویی در نمی گشایم هیچ کس را از یاران نمی -
شناسم کی^{۹۳} او من باشد

آن یکی آمد در یاری بزد

گفت یارش کیستی ای معتمد

گفت من ، گفتش برو هنگام نیست

بر چنین خوانی مقام خام نیست

خام را جز آتش هجر و فراق

کی بزد کی وا رهاند از نفاق

رفت آن مسکین و سالی در سفر

در فراق دوست سوزید^{۹۴} از شرر

پخته شد آن سوخته پس بازگشت

باز گرد خانه انباز گشت

حلقه زد بر در بصد ترس و ادب

تا بجهد^{۹۵} بی ادب لفظی زلب

بانگ زد یارش که بر در کیست آن

گفت بر در هم تویی ای دلستان

گفت اکنون چون منی ای من درآ

نیست گنجایی دو من را در سرا

Wörterliste

<i>hekāyat</i> Geschichte	حکایت
<i>nei</i> Rohrflöte	نی
<i>čon</i> wie	چون
<i>hekāyat kardan</i> erzählen	حکایت کردن
<i>ğodāyi</i> Trennung	جدایی
<i>šekāyat kardan</i> klagen über	شکایت کردن از
<i>nejestān</i> Röhricht	نیستان
<i>nāfir</i> Ton	نفیر
<i>nālidan</i> stöhnen; seufzen; weinen	نالیدن
<i>sine</i> Brust; Herz	سینه
<i>šarhe šarhe</i> zerschlagen; in Stücke zerhackt	شرحه شرحه
<i>farāq</i> Trennung	فراق
<i>dard</i> Leid; Schmerz	درد
<i>eštīyāq</i> Sehnsucht	اشتیاق
<i>aşl</i> Ursprung	اصل
<i>bāz-ğostan</i> wieder suchen	بازجستن
<i>ruzgār-e vaşl</i> Leben in Einheit	روزگار وصل
<i>ğam'iyat</i> Gesellschaft	جمعیت
<i>nālān</i> weinend; klagend	نالان
- <i>şodan</i> weinen	- شدن
<i>ğoft-e k. şodan</i> sich jmdm. zugesellen	جفت کسی شدن
<i>bad-ğāl / hoş-ğāl</i> sich unwohl fühlend / sich wohl fühlend	بد حال / خوش حال
<i>zann</i> Annahme; Vermutung	ظن
<i>yār</i> Freund	یار
<i>darun</i> Seele; Herz	درون

<i>ğostan</i> suchen	جستن
<i>asrār</i> Pl. v. serr: Geheimnis	اسرار
<i>nāle</i> Klage	نالہ
<i>lik</i> doch; aber	لیک
<i>nur</i> Licht	نور
<i>tan</i> Leib	تن
<i>ğān</i> Seele; Geist	جان
<i>mastur</i> verhüllt; verborgen	مستور
<i>did-e ġān</i> Anschauen des Geistes	دید جان
<i>dastur</i> Erlaubnis	دستور
<i>bāng- e nāy</i> Flötenton	بانگ نای
<i>nist bād</i> 1. Es ist kein Wind 2. Möge verschwinden!	نیست باد
<i>ğušes̄</i> Brausen	جوشش
<i>ħarif</i> Freund; Kamerad	حریف
<i>az yār boridan</i> sich von dem Freund trennen	از یار بریدن
<i>parde</i> 1. Ton; Note 2. Schleier	پرده
<i>daridan</i> zerreißen	دریدن
<i>hamčo</i> wie	همچو
<i>zahr</i> Gift	زهر
<i>teryāq</i> Gegengift	تریاق
<i>damsāz</i> Vertrauter	دمساز
<i>moštāq</i> liebend; heftig verlangend	مشتاق
<i>ħadis kardan</i> erzählen	حدیث کردن
<i>rāh-e porħun</i> blutiger Weg	راه پرنون
<i>qeşşe</i> Geschichte	قصہ

<i>maḥram</i>	محرم
Vertrauter	
<i>huš</i>	هوش
Sinn; Verstand	
<i>bi-huš</i>	بی هوش
Besinnungsloser	
<i>moštari</i>	مشتری
Kunde	
<i>bigāh šodan</i>	بیگاه شدن
vergehen	
<i>suz</i>	سوز
Kummer; Glut	
<i>bāk nist</i>	باک نیست
keine Sorge!	
<i>māndan</i>	ماندن
bleiben	
<i>pāk</i>	پاک
rein	
<i>ğoz</i>	جز
außer	
<i>sir šodan</i>	سیر شدن
satt werden	
<i>ruzi</i>	روزی
das tägliche Brot	
<i>dir šodan</i>	دیر شدن
lange dauern	
<i>dar-yāftan</i>	دریافتن
verstehen	
<i>poḥte</i>	پخته
der Reife	
<i>ḥām</i>	خام
der Unerfahrene	
<i>soḥan kutāh bāyad</i>	سخن کوتاه باید
das Wort muß kurz sein	
<i>v'as--salām</i>	والسلام
und weiter nichts	
<i>māğarā</i>	ماجری
Ereignis	
<i>naḥvi</i>	نحوی
Grammatiker	
<i>keštibān</i>	کشتیبان
Schiffer	
<i>dar-nešastan</i>	درنشستن
einsteigen	
<i>ru nemudan</i>	رو نمودن
sich wenden an	
<i>ḥod-parast</i>	خودپرست
Egoist	

<i>naḥv</i> Syntax; Grammatik	نحو
<i>lā</i> nein	لا
<i>nim-e 'omr</i> die Hälfte des Leben	نیم عمر
<i>bar-fanā šodan</i> verloren gehen	برفنا شدن
<i>del šekaste gaštan</i> gekränkt sein	دل شکسته گشتن
<i>tāb</i> Zorn	تاب
<i>dam</i> Augenblick	دم
<i>ḥāmoš gaštan</i> schweigen	خامش گشتن
<i>gerdāb</i> Wasserwirbel	گرداب
<i>fegandan</i> werfen	فکندن
<i>šenā kardan</i> schwimmen	شنا کردن
<i>neī</i> nein	نی
<i>sabbāḥi</i> das Schwimmen	سباحی
<i>maḡu</i> Suche nicht!	مجو
<i>koll-e 'omrat</i> dein ganzes Leben	کل عمرت
<i>zānk-e</i> weil	زآنک
<i>ḡarq</i> versunken	غرق
<i>maḥv</i> das Entwerden	محو
<i>bi-ḥaṭar</i> gefährlos	بی خطر
<i>rāndan</i> fahren; reiten	راندن
<i>bar sar nahādan</i> oben draufsetzen; oben treiben lassen	بر سر نهادن
<i>rahidan</i> sich retten	رهیدن
<i>oušāf</i> pl. von šefat: Eigenschaft	اوصاف
<i>bašar</i> Mensch	بشر
<i>bahr</i> Meer	بحر

<i>farq-e sar</i> Scheitel; ganz oben	فرق سر
<i>ḥalqān</i> Menschen	خلقان
<i>ḥāndan</i> nennen	خواندن
<i>in zamān</i> nun	این زمان
<i>čon ḥar bar yaḥ māndan</i> keinen Ausweg wissen	چون خر بر یخ ماندن
<i>‘allāme</i> Hochgelehrter	علامه
<i>nak</i> nun	نک
<i>fanā</i> Vergehen	فنا
<i>dar- duḥtan</i> erfinden	در دوختن
<i>amuḥtan</i> lehren	آموختن
<i>kabudi zadan</i> tätowieren	کبودی زدن
<i>šān(e)gāh</i> (der Ort des)Schulter(s)	شانگاه
<i>šurat</i> Bild	صورت
<i>šir</i> Löwe	شیر
<i>pašimān šodan</i> bereuen	پشیمان شدن
<i>be-sabab</i> wegen	بسبب
<i>zaḥm-e suzan</i> Nadelstich	زخم سوزن
<i>šāḥeb bayān</i> Erzähler	صاحب بیان
<i>ṭariq</i> Lebensweise; Benehmen	طریق
<i>‘ādat</i> Gewohnheit	عادت
<i>tan</i> Körper	تن
<i>katef, ketf</i> Schulter; Schulterblatt	کتف
<i>bi-gazand</i> ohne Schaden; ohne Stiche	بی گزند
<i>su-ye k. šodan</i> zu jmdm. gehen	سوی کسی شدن

<i>dallāk</i>	دلاک
Barbier; Bademeister	
<i>širini kardan</i>	شیرینی کردن
etw. angenehm gestalten	
<i>šurat zadan</i>	صورت زدن
formen; zeichnen	
<i>pahlavān</i>	پهلوان
Held; Recke	
<i>ziyān</i>	زیان
reißend	
<i>ṭāle'</i>	طالع
Sternbild	
<i>naqš zadan</i>	نقش زدن
zeichnen	
<i>ğahd kardan</i>	جهد کردن
sich bemühen	
<i>sir</i>	سیر
dunkel	
<i>mouze'</i>	موضع
Ort; Stelle	
<i>raqam zadan</i>	رقم زدن
zeichnen	
<i>šanam</i>	صنم
Idol	
<i>čon-ke</i>	چونک
als	
<i>foru-bordan</i>	فروردن
hineinstecken	
<i>gereftan</i>	گرفتن
beginnen	
<i>dard</i>	درد
Schmerz	
<i>maskan gereftan</i>	مسکن گرفتن
einnisten	
<i>dar nāle āmadan</i>	در ناله آمدن
zu stöhnen beginnen	
<i>sani</i>	سنی
Erhabener	
<i>āḥar</i>	آخر
doch	
<i>farmudan</i>	فرمودن
befehlen	
<i>andām</i>	اندام
Glied	
<i>ebtedā kardan</i>	ابتدا کردن
anfangen	
<i>domgāh</i>	دمگاه
(Ort des)Schwanz(es)	
<i>āğāzidan</i>	آغازیدن
anfangen	

<i>gozāštan</i>	کذاشتن
lassen	
<i>do dideam</i>	دو دیده‌ام
mein Teuerster	
<i>dam gereftan</i>	دم گرفتن
stocken (Atem)	
<i>domgah # damgah</i>	دُمگه # دَمگه
Ort des Schwanzes # Atemorgan	
<i>moḥkam gereftan</i>	محکم گرفتن
festhalten	
<i>sosti gereftan</i>	سستی گرفتن
schwach werden	
<i>gāz</i>	گاز
Bißzange	
<i>ḡāneb</i>	جانب
Seite	
<i>bi-moḥābā</i>	بی محابا
rücksichtslos	
<i>bi-movāsā</i>	بی مواسا
ohne Hilfsbereitschaft	
<i>bi -ze-rahm</i>	بی زرحم
erbarmungslos	
<i>bāng kardan</i>	بانگ کردن
schreien	
<i>neku</i>	نکو
gut	
<i>ḥakim</i>	حکیم
Weiser	
<i>kutah kardan</i>	کوتاه کردن
kürzen	
<i>gelim</i>	کَلیم
Kelim	
<i>ḥaleš</i>	خلش
Stechen	
<i>faḡān sāz kardan</i>	فغان ساز کردن
schreien	
<i>eškam</i>	اشکم
Bauch	
<i>če bāyad</i>	چه باید
Was soll?	
<i>negār</i>	نگار
Bild; Götzenbild; Geliebte	
<i>sir</i>	سیر
satt	
<i>ḥire šodan</i>	خیره شدن
verwirrt werden	
<i>ḥeirān</i>	حیران
erstaunt	
<i>angošt be dandān māndan</i>	انگشت به دندان ماندن
verwundert sein	

<i>bar zamin zadan</i> auf die Erde werfen	بر زمین زدن
<i>fetādan</i> geschehen	فتادن
<i>āfarīdan</i> erschaffen	آفریدن
<i>šabr kardān</i> sich gedulden; standhaft sein	صبر کردن
<i>niš</i> Stich; Stachel	نیش
<i>rahīdan</i> frei kommen	رهیدن
<i>nafs</i> Seele	نفس
<i>gabr</i> Heide	گبر
<i>voğud</i> Existenz	وجود
<i>čarḡ</i> Himmel	چرخ
<i>mehr</i> Sonne	مهر
<i>soğud āvordan</i> sich neigen vor	سجود آوردن
<i>farmān bordān</i> gehörchen	فرمان بردن
<i>šam 'afruhtan</i> Kerze entzünden	شمع افروختن
<i>ārastan</i> können	آرستن
<i>ḡār</i> Dorn	خار
<i>ğomle</i> ganz	جمله
<i>loḡf</i> Huld	لطف
<i>ğozv</i> Teilchen	جزو
<i>koll</i> das Ganze	کل
<i>ta'zīm</i> Verherrlichung; Größe	تعظیم
<i>afrāštan</i> erhöhen	افراشتن
<i>ḡār</i> niedrig	خوار
<i>ḡāki</i> klein; der Erde gleich	خاکی
<i>afruhtan</i> erleuchten	افروختن

<i>hasti</i>	هستی
Existenz	
<i>suzāndan</i>	سوزاندن
verbrennen	
<i>enkār kardan</i>	انکار کردن
ablehnen	
<i>'alaihi 's-salām</i>	علیه السلام
Friede sei mit ihm!	
<i>monāġāt</i>	مناجات
Zwiesprache mit Gott	
<i>šupān</i>	شویان
Hirte	
<i>šabān</i>	شبان
Hirte	
<i>gozinānde</i>	گزیننده
Wähler	
<i>elāh</i>	اله
Gott	
<i>čakar</i>	چاکر
Diener	
<i>čāreq</i>	چارق
Hirtenschuhwerk	
<i>dujtan, duz-</i>	دوختن، دوز
nähen; flicken	
<i>šāne kardan</i>	شانه کردن
kämmen	
<i>ġāme</i>	جامه
Kleidung	
<i>šepes</i>	شپش
Laus	
<i>moħtašam</i>	محتشم
der Prächtige	
<i>mālidan</i>	مالیدن
massieren	
<i>roftan, rub-</i>	روفتن، روب
fegen	
<i>fadā-ye to</i>	فدای تو
sei(en) Dir geopfert	
<i>boz</i>	بز
Ziege	
<i>heihei o heihāy</i>	هیهای و هیهای
Rufe zum Antreiben	
<i>in namaḡ</i>	این نمط
auf diese Weise	
<i>bihude</i>	بیهوده
Unsinn	
<i>ei folān</i>	ای فلان
hei du!	

<i>āfaridan</i> erschaffen	آفریدن
<i>padid āmadan</i> sichtbar werden	پدید آمدن
<i>hāy</i> Vorsicht!	های
<i>modber</i> abgewandt; auf dem falschen Weg	مدبر
<i>žāž</i> dummes Zeug	ژاژ
<i>kofr</i> Gottlosigkeit; Gotteslästerung	کفر
<i>fošār</i> Unsinn	فشار
<i>fešordan, fešār</i> stopfen	فشردن، فشار
<i>gand</i> Gestank	گند
<i>gande kardan</i> verderben	گنده کردن
<i>dibā</i> seidener farbiger Stoff; Brokat	دیبا
<i>žende kardan</i> zerschleifen	ژنده کردن
<i>pātābe</i> Gamasche	پاتابه
<i>lāyeq budan</i> gebühren; verdienen	لایق بودن
<i>ravā buden</i> gebühren	روا بودن
<i>sohan</i> Wort	سخن
<i>halq</i> Kehle; Rachen	حلق
<i>dud</i> Rauch	دود
<i>ravān</i> Seele	روان
<i>mardud</i> verstoßen	مردود
<i>yazdān</i> Gott	یزدان
<i>dāvar</i> Richter	داور
<i>gostāhi</i> Unverschämtheit	گستاخی
<i>bāvar budan</i> glauben	باور بودن
<i>dusti</i> Freundschaft	دوستی

<i>biherad</i> der Unvernünftige	بی خرد
<i>došmani</i> Feindschaft	دشمنی
<i>ḥaqq-e ta'ālā</i> der erhabene Gott	حق تعالی
<i>ḥedmat</i> Dienst	خدمت
<i>az čizi ġani budan</i> etwas nicht bedürfen	از چیزی غنی بودن
<i>'amm</i> Onkel väterlicherseits	عم
<i>ḥāl</i> Onkel mütterlicherseits	خال
<i>ġesm</i> Körper	جسم
<i>ḥāġat</i> Bedürfnis	حاجت
<i>ṣefāt</i> Pl. v. ṣefat= Attribut; Eigenschaft	صفات
<i>zu 'l-ġalāl</i> der Mächtige	ذوالجلال
<i>nušidan</i> trinken	نوشیدن
<i>našv-o nemā</i> Wachsen und Gedeihen	نشو و نما
<i>moḥtāġ</i> bedürftig	محتاج
- <i>budan</i> brauchen	- بودن
<i>innī</i> ich	انی
<i>maraḡtu</i> ich wurde krank	مرضت
<i>lam ta'ud</i> du hast mich nicht besucht	لم تعد
<i>ranġur</i> leidend; krank	رنجور
<i>bī</i> durch mich	بی
<i>yasma'(u)</i> er hört	یسمع
<i>yubšir(u)</i> er sieht	یبصر
<i>der ḥaqq-e</i> im Fall; in bezug auf	در حق
<i>bande</i> Diener; Sklave	بنده
<i>bi-adab</i> unhöflich; unverschämt	بی ادب

<i>hāṣṣ-e ḥaq(q)</i> Gottesfreund	خاص حق
<i>del mirāndan</i> bedrücken	دل میراندن
<i>varaḡ siyah dāstan</i> das Buch der Taten schwarz machen	ورق سیاه داشتن
<i>hāndan</i> nennen	خواندن
<i>ḡens</i> Art	جنس
<i>qaṣḍ-e ḥun-e k. kardan</i> jmdm. nach dem Leben trachten	قصد خون کسی کردن
<i>hoš-ḥu</i> gutmütig	خوش خو
<i>ḥalim</i> sanft	حليم
<i>madḥ</i> Lob(rede)	مدح
<i>senān</i> Speerspitze	سنان
<i>estāyeš</i> Lobpreisung	استایش
<i>lam yalid</i> er hat nicht gezeugt	لم یلد
<i>lam yulad</i> er ist nicht gezeugt worden	لم یولد
<i>vāled</i> Zeuger	والد
<i>moulud</i> Gezeugter	مولود
<i>ḥāleq</i> Schöpfer	خالق
<i>velādat</i> Geburt	ولادت
<i>ḡu</i> Graben; Bach	جو
<i>in su-ye ḡu</i> von Diesseits; von den Geschöpfen	این سوی جو
<i>koun-o fesād</i> Werden und Vergehen	کون و فساد
<i>mahin</i> gemein; niedrig	مہین
<i>ḥādeš</i> erschaffen	حادث
<i>moḥdeš</i> Schöpfer	محدث
<i>yaqin</i> sicher	یقین
<i>pašimāni</i> Reue	پشیمانی

<i>deridan</i>	دریدن
zerreißen	
<i>āh kardan</i>	آه کردن
seufzen; stöhnen	
<i>taft</i>	تفت
glühend	
<i>sar nahādan andar</i>	سر نهادن اندر
sich wenden zu	
<i>biyābān</i>	بیابان
Wüste	
<i>vaḥi</i>	وحی
Offenbarung	
<i>vaṣl kardan</i>	وصل کردن
verbinden	
<i>az bahr-e</i>	از بهر
für	
<i>nahādan</i>	نهادن
setzen	
<i>farāq</i>	فراق
Trennung	
<i>abḡaḡu</i>	ابغض
das Verhaßteste	
<i>ašyā</i>	اشیاء
Pl. v. šay' = Ding	
<i>'indi</i>	عندی
für mich; nach meiner Meinung	
<i>ṭālāq</i>	طلاق
Verstoßen; Scheidung	
<i>sirat</i>	سیرت
Lebensweg; Betragen	
<i>nahādan</i>	نهادن
bestimmen	
<i>eṣṭelāḥ</i>	اصطلاح
Ausdrucksweise; Ausdruck	
<i>zamm</i>	ذم
Tadel	
<i>šahd</i>	شهد
Honig	
<i>samm</i>	سم
Gift	
<i>bari</i>	بری
frei	
<i>gerāngāni</i>	گرانجانی
Langsamkeit; Trägheit	
<i>čālāki</i>	چالاکي
Schnelligkeit	
<i>amr kardan</i>	امر کردن
befehlen	
<i>sud kardan</i>	سود کردن
Nutzen ziehen aus; gewinnen	

<i>ġud kardan</i> Wohlwollen erweisen	جود کردن
<i>hendovān</i> pl. v. hendi=Inder	هندوان
<i>sendi</i> Sindi	سندی
<i>tasbiḥ</i> Lobpreisung	تسبیح
<i>dor-fešān</i> perlenstreuend; glänzvoll redend	درفشان
<i>qāl</i> Rede	قال
<i>darun</i> das Innere	درون
<i>negaristan</i> schauen	نگریستن
<i>ḥāl</i> Zustand	حال
<i>nāẓer</i> Beobachter	ناظر
<i>ḥāše'</i> demütig	خاشع
<i>goft-e lafz</i> ausdruckweise	گفت لفظ
<i>nā-ḥāze'</i> unbescheiden	ناخاضع
<i>ġouhar</i> Essenz; Substanz	جوهر
<i>'araz</i> Akzidenz	عرض
<i>tofeil</i> Parasit; ungebetener Gast	طفیل
<i>ġaraž</i> Absicht	غرض
<i>ežmār</i> versteckter Sinn	اضمار
<i>maġāz</i> Metapher	مجاز
<i>suz</i> Glühen	سوز
<i>bar-afroḡtan, bar-foruz</i> zünden	بر افروختن ، برفروز
<i>sar be-sar</i> ganz	سر بسر
<i>fekr</i> Gedanke	فکر
<i>'ebārat</i> Wort; Ausdruck	عبارت
<i>ādāb-dān</i> vertraut mit Umgangsformen	آداب دان

<i>suhte-ğān-o ravān</i> gepeinigt von der Liebe	سوخته جان و روان
<i>virān</i> zerstört	ویران
<i>ḥarāğ</i> Kopfsteuer	خراج
<i>‘oṣr</i> der zehnte Teil des Einkommens	عشر
<i>ḥaṣā goftan</i> Falsches sagen	خطا گفتن
<i>ḥāṭi</i> Irrender	خاطی
<i>šahid</i> Märtyrer	شهید
<i>ovlā-tar</i> besser, vorzüglicher	اولی تر
<i>ḥaṭā</i> Fehler	خطا
<i>ṣavāb</i> das Richtige	صواب
<i>rasm</i> Brauch	رسم
<i>qeble</i> Gebetsrichtung	قبله
<i>če ġam</i> keine Sorge!	چه غم
<i>pāčile</i> Schuh	پاچيله
<i>sarmast</i> Berauschter	سرمست
<i>qalāvozi</i> Führerschaft	قلاوزی
<i>ğostan</i> suchen	جستن
<i>ğāme-čāk</i> Kleid-Zerreißender	جامه چاک
<i>rofu</i> flicken	رفو
<i>mellat</i> Religion	ملت
<i>mazhab</i> Rechtsschule	مذهب
<i>eḥtelāf dar</i> Meinungsverschiedenheit über	اختلاف در
<i>čegunegi</i> Besonderheit	چگونگی
<i>šekl</i> Form	شکل

<i>pil</i>		پیل
Elefant		
<i>arze āvordan</i>		عرضه آوردن
ausstellen		
<i>honud</i>		هنود
Pl. von hendi = Inder		
<i>mardom</i>		مردم
Leute		
<i>basi</i>		بسی
viele		
<i>zolmat</i>		ظلمت
Dunkelheit		
<i>kaf</i>		کف
Handfläche		
- <i>sudan</i>		کف سودن
mit Händen berühren		
<i>horṭum</i>		خرطوم
Rüssel		
<i>nāvdān</i>		ناودان
Regenrinne		
<i>nahād</i>		نهاد
Wesen		
<i>bād-bīzan</i>		بادبیزن
Fächer		
<i>padīd šodan</i>		پدید شدن
erscheinen		
<i>‘amud</i>		عمود
Säule		
<i>nahādan</i>		نهادن
legen; setzen		
<i>taḥt</i>		تخت
Thron		
<i>ḡozv</i>		جزو
Teil		
<i>naḡar-gah</i>		نظرگه
Gesichtspunkt		
<i>goft</i>		گفت
Aussage		
<i>moḡtalef</i>		مختلف
unterschiedlich		
<i>laqab dādan</i>		لقب دادن
bezeichnen		
<i>yār</i>		یار
Freund		
<i>kuftan</i>		کوفتن
klopfen		
<i>darun</i>		درون
innen		

<i>gošudan</i>	گشودن
öffnen	
<i>dar zadan</i>	در زدن
an die Tür klopfen	
<i>mo'tamad</i>	معتمد
Vertrauter	
<i>hangām</i>	هنکام
Zeit	
<i>ḥān</i>	خوان
gedeckter Tisch	
<i>maqām</i>	مقام
Ort	
<i>ḥām</i>	خام
der Rohe; der Unreife	
<i>heğr</i>	هجر
Trennung	
<i>farāq</i>	فراق
Trennung	
<i>poḥtan</i>	پختن
kochen; reifen lassen (im übertr. Sinn)	
<i>vā-rahāndan</i>	وارهانندن
retten	
<i>nefāq</i>	نفاق
Spaltung; Heuchelei	
<i>meskin</i>	مسکین
der Arme	
<i>šarar</i>	شرر
Funke	
<i>gerd-e čizi gaštan</i>	گرد چیزی گشتن
etwas umkreisen	
<i>anbāz</i>	انباز
Freund; Partner	
<i>ḥalqe bar dar zadan</i>	حلقه بر در زدن
an die Tür klopfen	
<i>ğahidan</i>	جهیدن
entschöpfen	
<i>bi-adab</i>	بی ادب
unbedacht	
<i>lafz</i>	لفظ
Wort	
<i>bāng zadan</i>	بانگ زدن
rufen	
<i>delseṭān</i>	دلستان
Geliebte/r (Herzensräuber/in)	
<i>dar āmadan</i>	درآمدن
herein kommen	
<i>gonğāyi</i>	گنجایی
Fassungsvermögen	

Anmerkungen

1. *Matnawi* ist persische Dichtform aus einzelnen, jeweils grammatisch und inhaltlich in sich geschlossenen Reimpaaren, in Mittelpersisch oder islamischer Zeit entstanden und später von den Türken übernommen.
2. Zusammenziehung und von /ke/ und /az/, mehr in der dichterischen Sprache üblich.
3. Die Partikel /be/ kann in der klassischen Sprache allen Verbformen präfigiert werden. Ihre Bedeutung ist ursprünglich eine einschränkende, spezialisierende auch perfektivierende: eine Handlung oder ein Zustand wird auf einen bestimmten Einzelfall eingeschränkt. In der modernen Sprache tritt diese Funktion aber nicht mehr hervor.
4. Das Verb /hâstan/ ohne das Präfix /mi-/ wurde in der klassischen Sprache auch als Hauptverb gebraucht. (Das Präfix /mi-/ ist eine spätere Erscheinung.) Auch hier tritt es nicht als Modalverb in Erscheinung.
5. Zusammenziehung der Wörter /ke/ und /u/.
6. Die Ausklammerung der Satzteile war in der klassischen dichterischen Sprache eher die Regel. Die strenge Endstellung des Verbes ist eine Erscheinung des Prosa-Stils der Gegenwart. Der heutige Erzählstil vollzieht allerdings eine Rückwende unterstützt von der Umgangssprache.
7. *Casus obliquus* der klassischen Sprache, hier zur Kennzeichnung des Nutznießerobjektes. In diesem Sinne wird in der heutigen Sprache keine Postposition, sondern die Präposition /dar/ gebraucht.
8. /ze/ ist die kürzere dichterische Form für /az/.
9. *Casus obliquus* der klassischen Sprache. In diesem Sinne wird in der heutigen Sprache keine Postposition, sondern die Präposition /barây/ gebraucht.

10. Zusammenschreibung der Kopula mit dem vorausgegangenen Wort in der dichterischen Sprache.
 11. Zusammenziehung der Wörter /ke/ und /andar/ in der dichterischen Sprache.
 12. /fetâd/ ist die kürzere dichterische Form für /oftâd/.
 13. /hamčo/ ist die kürzere dichterische Form für /hamçon/.
 14. Interrogativpronomen für Personen.
 15. /mar/ ist Objektartikel im klassischen Persisch, die gewöhnlich in Verbindung mit der Postposition /ra/ gebraucht wird.
 16. /gar/ ist die kürzere dichterische Form für /agar/.
 17. /gu/ und /rou/ sind die kürzeren Varianten des Imperativs, der in der dichterischen Sprache ohne das Präfix /be-/ vorkommt.
 18. Zusammenziehung des Kopula mit dem vorausgegangenen Wort. Das alef wird in der Schrift ausgelassen.
 19. Das Negationspräfix tritt zwischen das Präverb und das Verb.
 20. Das Verb /nemudan/ bedeutet eigentlich „zeigen“. Es hat im Laufe der Zeit neben der ursprünglichen Bedeutung die Funktion von /kardan/ in den zusammengesetzten Verben übernommen. Hier schwingt noch die ursprüngliche Bedeutung des Wortes in dem zusammengesetzten Verb mit.
 21. /gaştan/ bedeutet eigentlich „werden“ und „sich ändern“ und hat auch die Funktion von „werden“ in den zusammengesetzten Verben übernommen. Hier schwingt noch die ursprüngliche Bedeutung des Wortes in dem zusammengesetzten Verb mit.
 22. S. Anm. 8.
-

23. /hâmoš/ ist die dichterische Form von /hâmuš/.
 24. /fegand/ ist die dichterische Form von /afgand/.
 25. /bedân/ ist die literarische klassische Form von /beân/.
 26. Präsens ohne das Präfix /mi-/. In diesem Entwicklungsstadium existieren die Verben mit und ohne /mi-/ nebeneinander.
 27. Ältere Variante des Negationswortes /na/.
 28. Die klassische Variante des negierten Imperativs.
 29. Dichterische Zusammenziehung und Verkürzung der Wörter / az ânke/.
 30. Hier handelt es sich um das Wortspiel /naḥv/ „Grammatik“ und /maḥv/ „Vernichtung, Entwertung“.
 31. S. die Anm. 17.
 32. S. die Anm. 26.
 33. /var ist die klassische dichterische Abkürzung für /va agar/ „und wenn“.
 34. Konditionalform, nicht zu unterscheiden von anderen Verbformen mit /be/
 35. Objektsuffix, nicht zu verwechseln mit dem Possessivsuffix.
 36. Kontraktion von /bar/ und /in/ in der dichterischen Sprache.
 37. Kürzere dichterische Variante von /inak/ „nun, jetzt“.
 38. Kontraktion von /va/ und /in/ in der dichterischen Sprache.
 39. Aorist der klassischen Sprache ohne /mi-/. In dieser Entwicklungsstufe der Sprache existieren die Formen mit und ohne /mi-/ nebeneinander.
-

40. S. Anm. 2.

41. /ke/ leitet hier einen Erklärungssatz ein /ke-ye bay(ani/.

42. Imperativ der 1. Person. Im heutigen Sprachgebrauch mit den Präfix /be-/. Diese Form wird in Anpassung an die deutsche Sprache als Konjunktiv bezeichnet, weil sie die deutschen Modalkonstruktionen wiedergibt.

43. S. Anm. 29.

44. In der klassischen Sprache bedeutet /gereftan/ nach dem Infinitiv „anfangen“.

45. Kontraktion von /ke/ und /ei/ in der dichterischen Sprache.

46. Casus obliquus der klassischen Sprache, hier in der Bedeutung von Dativ. In diesem Sinne wird in der heutigen Sprache keine Postposition, sondern die Präposition /be-/ gebraucht.

47. Änderung der Wortstellung in einem zusammengesetzten Verb /ebtedâ kardan/ wegen des Reimzwangs.

48. Objektssilbe, einem Substantiv suffigiert, im Sinne von /marâ/. Es handelt sich also um kein Possessivsuffix.

49. S. Anm. 41.

50. Kontraktion von /ke/ und /in/ in der dichterischen Sprache/.

51. Zusammenziehung von /az/ und /u/ in der dichterischen Sprache/.

52. Kürzere dichterische Form von /niku/.

53. Kürzere dichterische Variante von /kutâh/.

54. Verwendung von /bâyad/ in der Funktion des Hauptverbes, im modernen Sprachgebrauch nicht üblich.

55. Casus obliquus der klassischen Sprache. In diesem Sinne wird in dem heutigen Sprachgebrauch keine Postposition, sondern die Präposition /baray/ verwendet.

56. Kontraktion von /ke/ und /ân/ in der dichterischen Sprache.

57. S. Anm. 29.

58. Verwendung des zweiten Verbes als Infinitiv in der klassischen Sprache. Im heutigen Sprachgebrauch sind nur finite Formen üblich. Diese Passage würde heute lauten: /me-mitavânad besuzânad/.

59. Kontraktion von /ke/ und /u/.

60. Das Präfix /hami-/ drückt die Dauer einer Handlung oder eines Zustandes aus und verleiht dem klassischen Aorist die Bedeutung eines Präsens. /hami/ hat darüber hinaus die Funktion der Betonung.

61. Zusammenziehung von /be-/ und /afruzi/ zu /bef.ruzi/ aus Gründen des Versmaßes.

62. Hier ist noch die mittelpersische Form überliefert, im heutigen Sprachgebrauch ist /š/ zu /č/ geworden. Der /š/-Laut ist noch in der Variante /šobân/ auch /šabân/ enthalten.

63. S. Anm. 62.

64. In der heutigen Allgemeinsprache würden diese Verbformen alle mit dem Präfix /be-/ verwendet. Allerdings hat dieses Präfix auch im modernen dichterischen Sprachgebrauch eine fakultative Verwendung.

65. Diese Verwendung zeigt, daß das Auslassen des Präfixes /be-/ in der klassischen Dichtung auch eine fakultative Sprachhandlung ist.

66. Vgl. Anm. 55.

67. Nebeneinander von Verben mit und ohne Präfix /be-/. Ein inwhinHinHinweis darauf, daß sich in dieser Entwicklungsstufe der Sprache die Formen noch nicht den Funktionen angepaßt haben. Im heutigen Sprachgebrauch würden bei beiden Verben das Präfix /mi-/ verwendet.

68. /nâmadast/ ist die Zusammenziehung von /na-y-âmade ast/ aus Gründen des Versmaßes.

69. /siyah/ ist die dichterische Variante für /siyâh/.

70. /ke/ leitet hier einen Objektsatz ein.

71. /ke/ leitet hier einen Relativsatz ein.

72. Kürzere zusammengezogene dichterische Variante für /bi-hude ast/.

73. Die ursprüngliche finite Präsensform von /budan/ in der 3. Person, die noch neben /ast/ vorkommt. Die finite Form heißt hier also /bovad/ und nicht /bud/.

74. Dichterische Variante von /setâyeš/, Vokalwechsel wegen der Notwendigkeit des Versmaßes.

75. Er hat nicht gezeugt, und er ist nicht gezeugt worden (Koran 112, 3).

76. Endstellung des Subjekts, nur als dichterische Freiheit akzeptabel.

77. Am verhasstesten ist mir die Scheidung.

78. S. Anm. 73.

79. Elliptische Auslassung der Kopula wegen des Vorkommens von /bovad/ im vorausgegangenen Satz.

80. Vgl. Anm. 79.

81. Aus dem arabischen Elativ /aulâ/ (Pers.: /oulâ/) wird im Persischen Komperativ gebildet.
82. Substantivierung des Adjektivs durch Anfügung des Pluralsuffixes /-ân/.
83. Casus obliquus der klassischen Sprache, im heutigen Sprachgebrauch erscheint Genetiv. Der Halbvers würde heute lauten: /mellat va mazhab-e ʔâš eqân hodâst/.
84. Objektsuffix, Wiederholung des getrennt stehenden Objekts als Betonung.
85. Nebeneinander von Präfixen /mi-/ und /be-/ in der klassischen Sprache. In diesem Sinne kommt im heutigen Sprachgebrauch lediglich das Präfix /mi-/ vor.
86. Verwendung des längeren Vokals aus Notwendigkeit des Versmaßes.
87. Kontraktion von /bar/ und /u/ wegen der Notwendigkeit des Versmaßes.
88. Zusammenziehung von /bude ast/ zu /bodast/ aus Notwendigkeit des Versmaßes.
89. /ke/ wird hier als Temporalkonjunktion verwendet.
90. Kürzere dichterische Variante des Wortes /gâh/.
91. Objektsuffix der 3. Person Singular, angehängt an einem Substantiv. Im gewöhnlichen Sprachgebrauch würde der Satz lauten: /ân yeki ân-râ dâl laqb dâd/.
92. Konditionalform des klassischen Verbes, im heutigen Sprachgebrauch kommt anstelle des Konditionalsuffixes /-i/ das Präfix /mi-/ vor, welches allerdings bei dem Verb /budan/ fakultativ ist.
-

93. Klassische Variante der Konjunktion /ke/, die im heutigen Sprachgebrauch nicht mehr üblich ist.

94. Diese Form des Präteritums ist im heutigen Sprachgebrauch nicht mehr üblich. In der modernen Sprache würde es lauten: /suht/.

95. Das Zusammentreffen der Präfixe /be-/ und /na-/ in der klassischen Sprache. Im heutigen Sprachgebrauch sind diese Präfixe komplementär, und das Verb würde lauten: /na-djihad/.
